

Друга іноземна мова в європейській системі освіти.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасний підхід до навчання другої іноземної мови в школах і вищих навчальних закладах»

Горлівка

С. 172-177

Теоретичне обґрунтування методів вибору ефективних методів викладання другої іноземної мови

Питання мотивації вивчення іноземної мови докладно розглянуті в книзі Пассова Ю.І. «Коммуникативный метод обучения иномязычному говорению», де висловлюється думка про те, що найкращий спосіб задовольнити потребу розмовляти іноземною мовою – це можливість особи, що вивчає мову, потрапити в іншомовне середовище, у якому ніхто не розмовляє рідною мовою, на довготривалий період. Ситуація відсутності можливості спілкуватися рідною мовою чи не найкраще сприяє вивченню іноземної. Це вже неодноразово перевірено на практиці, і нам відомо це з власного досвіду. Тому при вивченні іноземної мови доцільно використовувати так званий без перекладний метод вивчення, який виключає використання рідної мови у процесі навчання. Цей метод відомий давно, а підтвердження цього погляду ми можемо зустріти в Пассова Ю.І. [3,19]. Пилипів О. у статті «Роль мотивації при вивченні іноземної мови» констатує, що в неможливих навчальних закладах проблема мотивації вивчення іноземної мови значною мірою відбивається на результатах навчання студентів [4,77].

Важливо розуміти структуру мотивації студентів до вивчення іноземної мови, яка полягає в бажанні навчатися, досягти успіху в майстерності володіти іншомовним мовленням, тобто мати перспективу розвитку й самовдосконалення; у подоланні страху невдач у професійній сфері, щоб бути впевненим у перспективі кар'єрного росту. Згідно з В.Е.Мільманом у структурі особистості існує два види мотивації – продуктивна і споживча[2,156]. Продуктивна мотивація визначає творчий розвиток і сприяє включенню людини в соціум. Знання іноземних мов збагачує і розвиває особистість, дає можливість бути повноправним членом світової спільноти. Усвідомлення цього орієнтує особистість на майбутнє. Споживча мотивація вивчення мови націлена на підтримку життєдіяльності суб'єкта і зумовлена його потребами. Знання іноземних мов з цієї точки зору є фактором, який дає можливість мати хорошу роботу, а значить створювати матеріальні блага, гідні амбіцій того, хто її вивчає.

Найважливішим аргументом у виборі ефективних методів викладання другої іноземної мови є результативність наших дій. Ніщо так не спонукає бажання до дії у людини, як хороший результат, успіх від затрачених сил на здобуття знань в тій чи іншій галузі. Так, відомо, що добре відпрацьований матеріал є зрозумілим, а тому визнається студентами за легкий і пробуджує бажання рухатися далі. Добре відпрацьований матеріал є результатом праці викладача та студентів. Отже, вибір ефективних методів навчання є важливим підходом до розв'язання цього питання як у теорії, так і на практиці викладання іноземної мови. Зрозуміло, що питання про вплив мотивації на успішність діяльності, а в даному випадку мовленнєвої, є одним з основних. Загальновідомо, що від виразності мотивів дій залежить їх ефективність. Зупинимося на факторах стимулювання мотивації студентів до вивчення іноземних мов, розуміння яких допоможе нам у виборі методів навчання для розв'язання поставленої проблеми.

Так, необхідно оцінити деякі стійкі тенденції особистості, що вивчає мову, а саме: загальну та творчу активність, рівень комунікативності, рівень прагнення успіху та уникнення невдачі. Проаналізуємо загальну та творчу активність групи, що вивчає іноземну мову. Наснага навчатися виникає з різних причин, а саме: інтерес до предмета, до своїх здібностей засвоїти матеріал, потреба подолати перепони і досягти високого рівня знання мови, хороший дух змагання з іншими і бажання випередити їх та цим самим здобути самоповагу, нарешті, бажання використати свої знання на практиці, у професійній сфері. Тому, щоб досягти ефективної іншомовної діяльності, необхідно підвищити загальну та творчу активність, а це в свою чергу приведе до появи групової мотивації. Адже ми працюємо в групах. Дуже важливими факторами є висока активність групи; висока її згуртованість; нормальні особисті стосунки; відсутність конфлікту в групі; визнання авторитету викладача та наявність довірливих стосунків групи та викладача. Рівень комунікативності в групі стосовно мотивації залежить від таких факторів, як бажання працювати в групі; позитивне ставлення викладача до студентів; позитивне ставлення студентів до викладача; наявність хорошого психологічного клімату в групі; відсутність стресів у групі; наявність моральних норм поведінки в групі тощо. Рівень комунікативності забезпечує здатність особи, що вивчає іноземну мову, легко й швидко вступати в розмову, реалізуючи свій лексичний та граматичний запас знань, бо її стосунки з членами групи не є поверхневими, якщо вона грає значущу роль у житті своїх друзів-одногрупників. Група є тим мовним середовищем, в якому і відбувається частіше всього мовна практика. Мотивація досягнень, на думку Г.Морея, полягає в потребі здолати перепони і досягти високих показників у тому чи іншому виді діяльності, а в нашому випадку – вивченні іноземної мови [2, 171]. Рівень прагнення успіху та уникнення невдачі при вивченні іноземної мови серед членів академічної групи залежить від багатьох чинників, а саме: наявність умов для розкриття творчого потенціалу групи; бажання працювати в групі; високий рівень контролю за діями кожного студента; участь студентів в оцінюванні інших; вміння проявляти самостійність в прийнятті рішень при розв'язанні проблем, створених мовною ситуацією; наявність активної життєвої позиції; високий рівень узгодженості дій студентів. Зацікавлені студенти, незалежно від виду мотивації, докладують більше зусиль для досягнення мети. У нашому випадку це вивчення мови. О.Пилипів констатує, що в немовних навчальних закладах проблема мотивації вивчення іноземної мови значною мірою відбивається на результатах навчання студентів. У цих випадках ми маємо справу з інструментальною мотивацією [4, 76]. Але, якою б мотивація не була, незаперечним є той факт, що найслабша мотивація краща за її повну відсутність. Мотивація студентів до вивчення іноземної мови зумовлена бажанням розмовляти цією мовою. Бажання спілкуватися іноземною мовою можна визначити як комунікативну мотивацію. Комунікативна мотивація в процесі оволодіння іноземними мовами має велике значення і пов'язана із задоволенням, отриманим студентами від користування мовою як засобом спілкування. М.К.Скляренко, Є.І.Онищенко, С.Л.Захарова, В.П.Кузовлев вважають, що різні фактори сприяють стимулюванню та забезпеченню комунікативної мотивації [5, 6-7].

З нашої точки зору можна виділити такі фактори: забезпечення мотивації, яку слід враховувати при виборі методів викладання іноземної мови, щоб досягти поставленої мети, а саме: позитивний доброзичливий клімат під час занять, тобто довірливий взаємозв'язок між викладачем та студентами, а також серед студентів між собою; індивідуалізація особистості, тобто популярність студента серед товаришів та взаємні симпатії при виборі мовних партнерів, вибір лідера в мовних групах; забезпеченням комунікативної мотивації є вибір виду діяльності під час занять з іноземних мов, і таким видом діяльності є рольова гра. Стосовно позитивного доброзичливого клімату ми вважаємо. Що студентські емоції впливають на їхнє оцінювання ситуації та забезпечують мотивацію студентів до вивчення іноземної мови. Викладач повинен мати безпосередній доступ до студентських емоцій, щоб керувати ними. Якщо очевидно, що студент має депресивний стан, нам слід передбачити його поведінку і ставитись до цього відповідно. Наприклад, використання музики в процесі навчання з метою досягнення певного емоційного стану, що стимулює

комунікативну мотивацію студента. Адже музика створює легке невимушене середовище для навчання студентів та стимулює уяву, навіть у студентів, що позбавлені уяви, дає хорошу можливість забезпечити позитивний доброзичливий клімат під час занять, довірливий взаємозв'язок між викладачем та студентами, а також серед студентів між собою, як фактора, що сприяє стимулюванню комунікативної мотивації [1, 102].

Щоб склалися дружні стосунки у викладача зі студентами, необхідно, щоб студенти зрозуміли з нашої поведінки, що ми поважаємо їх та їхні думки, що ми поважаємо себе і завжди дотримуємося свого слова, що ми дуже любимо свій предмет, а коли студенти з любов'ю та повагою ставляться до викладача, то вони будуть любити і предмет, який він викладає. Наприклад, один із моментів, який допомагає краще пізнати групу і встановити зі студентами дружні стосунки, - це в темі «Знайомство» після розповідей студентів, а іноді й до їх виступів запропонувати їм поставити будь-які запитання викладачеві. Відповідати на них потрібно щиро і без жодних відтінків табу.

Оскільки індивідуалізація особистості, з нашої точки зору, є популярність студента серед товаришів, то дуже важливим є врахування взаємних симпатій при виборі мовних партнерів для втілення видів діяльності, націлених на усне мовлення. Так, наявність лідера в мовних групах під час заняття є також дуже важливим. Це викликає бажання в кожного або хоча б у більшості стати лідером. Кожен студент повинен впевнено почувати себе у групі під час занять з іноземної мови, адже впевненість у собі, у своїх здібностях дуже допомагають у навчанні, тому що підвищують мотивацію студентів вивчати іноземну мову.

Ми вважаємо, що дуже важливо дати можливість студентам навчити чогось викладача і дати зрозуміти, що цей момент ви високо цінуєте. Так, наприклад, ви вивчаєте нову лексику за їх спеціальністю, дайте їм можливість підібрати найбільш вдалий переклад лексичних одиниць та дати тлумачення цих лексичних одиниць з точки зору професійного напрямку, будьте вдячні їм за це. Підкресліть, що без їх допомоги ви б не впорались. Студент повинен відчувати свою значущість і своє місце в групі під час навчального процесу, а як наслідок – з'явиться посилений інтерес до вивчення мови.

У процесі оволодіння іноземним усним мовленням вибір виду діяльності впливає на ефективність мовної діяльності. У ході занять студенти повинні мати можливість максимально реалізувати не тільки вербальні, а й невербальні засоби спілкування, що передбачають використання жестів, поз, міміки. Використання прийомів дискусій, дебатів, ділових ігор у процесі вивчення іноземних мов призводить до зростаючої зацікавленості вивчення іноземної мови, бо допомагає прискорити момент застосування своїх знань на практиці.

Для засвоєння граматичного матеріалу можна використовувати цикл вправ, що базуються на лексичному матеріалі теми. Виконавши цикл вправ, кількість яких може сягати 15-20, ми досягаємо хорошого результату засвоєння лексичних одиниць та структур. В результаті студенти отримають знання, стануть впевненими, що й забезпечує мотивацію вивчення мови.

Особливо результативним може бути звичайний словниковий диктант, навіть у ситуації, коли більшість студентів не готові або погано підготовлені, якщо до цього підійти творчо. Так, його можна розпочати з опитування добре підготовленого студента, використовуючи для роботи аудиторну дошку. Вся група називає слова рідною мовою, при цьому користуючись конспектом, а студент пише їх іноземною на дошці. Слід встановити певні правила такого диктанту: 1) всі працюють з конспектами і слідкують за дошкою; 2) слова необхідно називати у певному порядку від тих, що легко запам'ятовуються, до тих, що з якихось причин важко запам'ятовуються; 3) потім попрацювати зі словами, які важко запам'ятовуються, виділивши їх в окрему групу, запропонувати сильному студенту ще один раз перевірити себе на знання слів, що склали проблему; 4) з кожним разом таких слів буде менше; опитування проводити, починаючи із сильних студентів, і рухатися

до слабших. На виконання такої вправи відводиться від 3-х до 5-ти хвилин. Наведені правила можуть змінюватися або доповнюватися. Мета такого диктанту – не тільки здобути знання, але й показати студентам, що вивчити слова можна легко, і процес засвоєння надто простий. Результат цього виду діяльності – це забезпечення мотивації перевірити свої здібності і засвоїти нові лексичні одиниці.

Теоретичне обґрунтування мотивації та факторів, що її забезпечують, допомагає грамотно підходити до вибору методів викладання іноземної мови. Процес навчання студентів іншомовного мовлення, під час якого використовуються методи, що не відірвані від реальних почуттів, переживань, думок, світогляду студентів, а також від зацікавленості професійною діяльністю, розвиває мовленнєву діяльність та вдосконалює комунікативну компетенцію, дає можливість зробити процес навчання досконалим. Такий процес навчання перетворює іноземну мову в засіб спілкування, у професійній сфері в тому числі.

Література

1. Іщенко Л. Використання музики у навчальному процесі \ Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Актуальні проблеми філології». – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2003. – С. 102- 104.
2. Никифорова Г., Дмитриев М., Сеткова В. Практикум по психологи менеджмента и профессиональной деятельности. – СПб.: Речь, 2003. – 445 с.
3. Пассов Е. Коммуникативный метод обучения иномязычному говорению. – М: Просвещение, 1991. – С.19.
4. Пилипів О. Роль мотивації при вивченні іноземної мови \ Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – Т.20 – С. 76-79.
5. Скляренко Н., Онищенко Е., Захарова С. Обучение речевой деятельности на английском языке в школе. – К.: Рад. шк., 1988. – 150 с.